

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Ex Recogniti||one Des. Eras-||mi Roterodami.||

Erasmus, Desiderius

Basileae, 1518

VD16 E 3644

Ivlii Capitolini Antoninvs Pivs. Ad Diocletianvm Avgvstvm.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14277

Antoninū adoptauit Pium cognomine appellatū, cui cōditionē addidit, ut ipse sibi Marcum & Verus Antoninū adoptaret, filiamq; suā Vero, nō Marco daret. Nec diutius uixit, grauatus languore ac diuerso genere morborum, sæpe dicēs, Sanum principē mori debere nō debilē. Statuas sanē Aelio Vero per totū orbē Colossas poni iussit, tēpla etiā in nōnullis urbibus fieri. Deniq; illius merito, filiū eius Verum, nepotē utpote suū, qui pereūte Aelio in familia ipsius Hadriani remanserat, adoptandum Antonino Pio cū Marco, ut iā diximus, dedit, sæpe dicens, Habeat respub. quodcunq; de Vero: quod quidē cōtrariū his quæ de adoptionis pœnitentiā per autores plurimos intimata sunt: cum Verus posterior nihil dignum præter clementiam in moribus habuerit, quod imperatoris familiaris lumen afferret. Hæc sunt quæ de Vero Cæsare mandanda literis fuerunt, de quo idcirco non tacui, quia mihi propositum fuit, omnes qui uel post Cæsarem dictatorem, hoc est, diuum Iulium, uel Cæsares, uel Augusti, uel principes appellati sunt, quiq; in adoptionem uenirēt, uel imperatorum filij, aut parentes Cæsarum nomine consecrati sunt, singulis libris exponere, meæ satisfaciens conscientia, etiam si multis nulla sit necessitas talia requirendi.

I V L I I C A P I T O L I N I

ANTONINVS PIVS

A D D I O C L E T I A N V M
A V G V S T V M.Mox, p de/
Indc.

ITO Aurelio Fuluio Boionio Antonino Pio, paternum genus è Gallia trāalpina, Nemaufense scilicet. Auus Titus Aurelius Fuluius, qui per honores diuersos ad secundū consulatū & præfecturā urbis peruenit. Pater Aurelius Fuluius, qui & ipse fuit consul, homo tristis & æger. Auia materna Bouinia Procula, mater Arria Fatidilla. Auus maternus Arrius Antoninus, bis cōsul, homo sanctus, & qui Neruam miseratus esset, quod imperare cœpisset. Soror uterina Iulia Fadilla. Vitricus Iulius Lupus consularis. Socer Annius Verus. Vxor Annia Faustina. Filij mares duo, Duæ sceminae. Gener per maiorem filiam, Lamia Syllanus: per minorem, Marcus Antoninus fuere. Ipse Antoninus Pius natus est tertio decimo Calendas Octobres, sub Domitiano duodecimo, & Cornelio Dolobella cōsulibus, in uilla Laurina: educatus Lori in Aurelia, ubi post ea palatium extruxit, cuius hodiēq; reliquiae manent. Pueritiā egit cum auo paterno, mox cum materno, omnes suos religiose colens: atq; adeo & consobrinorum & uitrici, & multorum affinium hæreditate ditatus est. Fuit uir forma conspicuus, ingenio clarus, moribus demens, nobilis uultu, & placidus ingenio, singularis eloquentiæ, nitidæ literaturæ, præcipue sobrius, diligens agri cultor, mitis, largus, alieni abstinens, & omnia hæc cum mensura & sine iactantia. In cunctis

cunctis postremo laudabilis, & qui merito Numæ Pompilio ex bonorum sententia comparatus. Pius cognominatus est à senatu: uel quod focerum fessâ iam ætate, manu præsentem senatu leuauerit. Quod quidem non satis magnæ pietatis est argumentum: cum impius sit magis qui ista non faciat, quæ pius qui debitum reddat. Vel quod eos quos Hadrianus per malam ualeitudinē occidi iusserat, reseruauit. Vel quod Hadriano contra omnium studia, post mortem infinitos atque immensos honores decreuit. Vel quod cum se Hadrianus interimere uellet, ingenti custodia & diligentia fecit, ne id posset admittere. Vel quod uere natura clementissimus, & nihil temporibus suis asperum fecit. Idem fœnus trientarium, hoc est, minimis usuris exercuit: ut patrimonio suo plurimos adiuuaret. Fuit Quæstor liberalis, Prætor splendidus, Consul cum Catilio Seuro. Hic in omni uita priuata in agris frequentissime uixit: sed darus in locis omnibus fuit. Ab Hadriano inter quatuor consulares, quibus Italia committebatur, electus est ad eam partem Italiæ regendam, in qua plurimum possidebat, ut Hadrianus uiri talis & honori consulere & quieti. Huic cum Italiam regeret, imperij omen factum est. Nam cum tribunal ascēdisset, inter alias acclamationes dictum est, Auguste, dii te seruent. Proconsulatum Asiæ sic egit, ut solus auum uinceret. In proconsulatu etiã sic imperij omen accepit. Nam cum sacerdos fœmina Trallis ex more proconsules semper hoc nomine salutaret: non dixit, Aue proconsul, sed aue Imperator. Ciliciæ etiã de simulacro dei ad statuam eius corona translata est. Et post consulatum in uiridario taurus marmoreus cornibus, ramis arboribus accrescētibus, appensus est. Et fulgur cælo sereno sine noxa in eius domum uenit. Et in Etruria dolia quæ defossa fuerant, supra terram reperta sunt. Et eius in omni Etruria examē apum repleuit. Et somnio sæpe monitus se penitus eius Hadriani simulacrum inferere. Proficiscēs ad proconsulatū, filiam maiorem amisit. De huius uxore multa dicta sunt ob nimiam libertatē & uiuendi facilitatē, quæ iste cum animi dolore compressit. Post proconsulatū, in consilijs Hadriani Romæ frequens uixit, de omnibus de quibus Hadrianus consulebat, mitiorem sententiam semper ostendens. Genus sanè adoptionis tale fertur. Mortuo Aelio Vero, quem sibi Hadrianus adoptauerat, & Cæsare nuncupauerat, dies senatus habebatur. Eo Arrius Antoninus foceri uestigia leuans uenit, atque idcirco ab Hadriano dicitur adoptatus, quæ causa sola esse adoptionis, nec potuit omnino, nec debuit: maxime cum & semper rempu. bene egisset Antoninus, & in proconsulatu se sanctum, grauemque præbuisset. Ergo cum eum Hadrianus adoptare se uelle publicasset, acceptum est spatium deliberandi, utrum arrogari ab Hadriano uellet. Adoptionis lex huiusmodi data est: ut quemadmodum Antoninus ab Hadriano adoptabatur, ita sibi ille adoptaret. M. Antoninum fratris uxoris suæ filium, & L. Verum, Aelij Veri qui ab Hadriano adoptatus fuerat filium, qui postea Verus Antoninus est dictus. Adoptatus est. V. Calen. Mart. die. in senatu gratias agens, quod de se ita sensisset Hadrianus, factusque est patri, & imperio proconsulari & in tribunitia potestate collega. Huius primum hoc fertur: quod cum ab uxore argueretur quasi parum, nescio quid suis

Trientariū
fœnus.

Aliquid uir/
deur deesse
forte legen/
dum, eius
statuas.

Leuare ue/
stigia, pro
quare seu
delere.

s 3 largiens,

largiens, dixerit, Stulta posteaq; ad imperium transiimus, & illud quod habuimus ante perdidimus. Congiarium militibus ac populo de proprio dedit, & ea quæ pater promiserat. Et ad opera Hadriani plurimū contulit: & aurum coronarium, quod adoptionis suæ causa oblatū fuerat, Italicis totum, medium prouincialibus reddidit. Et patri quoad uixit, religiosissime paruit. Sed Hadriano apud Baias mortuo, reliquias eius Romam peruexit. Sancte ac reuerenter, atq; in hortis Domitiæ collocauit, etiā repugnantibus cunctis, inter diuos eum retulit. Vxorem Faustina, Augustam appellari à senatu permisit. Pij appellationem recepit. Patri & matri atq; auis & fratribus iam mortuis, statuas decretas libenter accepit. Circenses natali suo dicatos nō respuit. Alijs honoribus refutatis, clypeū Hadriano magnificentissimū posuit, sacerdotes instituit. Factus Imperator nulli eorū, quos Hadrianus prouexerat, successorem dedit. Fuitq; ea cōstantia, ut septennis & nouennis annis in prouincijs bonos præfides detineret. Per legatos suos plurima bella gessit. Nam & Britannos per Lollium urbicum legatum uicit: alio muro Cespitio summotis barbaris ducto, & Mauros ad pacem postulandam coegit: & Germanos & Dacos, & multas gentes atq; Iudæos rebellantes contudit per præfides ac legatos. In Achaia etiam atq; Aegypto rebelliones represit. Alanos molientes sæpe refrenauit, procuratores suos modeste suscipere tributa iussit: excedentes modum, rationē factorum suorum reddere præcepit: nec unquam lætatus est lucro, quo prouincialis oppressus est. Contra procuratores suos conquerentes libenter audiuit. His quos Hadrianus damnauerat, in senatu indulgentias petijt, dicens etiam ipsum Hadrianū hoc fuisse facturū. Imperatorium fastigium ad summam ciuitatem deduxit. Vnde plus creuit recusantibus aulicis ministris, qui illo nihil per internuncios agente, nec terrere poterant homines aliquando, nec ea quæ occulta non erant uendere. Senatui tantum detulit Imperator, quantum cum priuatus esset deferrī sibi ab alio principe adoptauit. Patris patriæ nomen delatū à senatu, quod primo distulerat, cum ingenti gratiarum actione suscepit. Tertio anno imperij sui Faustina uxorem perdidit, quæ à senatu consecrata est, delatis Circensibus atq; templo, & Flaminijs & statuis aureis atq; argenteis: cum etiā ipse hoc cōcesserit, ut imago eius cunctis Circensibus poneretur. Statuam auream delatam à senatu positam suscepit. M. Antonium quæstorem, consulem petente senatu creauit. Annum Verū, qui postea dictus est Antoninus, ante tempus quæstorem designauit: neq; de prouincijs, neq; de ullis actibus quicq; constituit, nisi quod prius ad amicos retulit: atq; ex eorum sententiā formas composuit. Visus est sanè ab amicis, & cum priuatis uestibus & domestica quædam gerens. Tanta sanè diligētia subiectos sibi populos rexit, ut omnia & omnes quasi sua essent, curaret. Prouinciæ sub eo cunctæ floruerūt, Quadruplatores extincti sunt. Publicatio bonorū rarior, quàm unquam fuit, ita, ut unus tantum proscriberetur affectatæ tyrannidis reus, hoc est, Attilius Titianus senatu puniente, à quo confcios requiri uetuit, filio eius ad omnia semper adiuto. Perijt & Priscianus reus affectatæ tyrannidis, sed morte uoluntaria. De qua coniuratione quæri uetuit.

Victus

Cespitio, forte legēdum, Cespiticio.

Indulgētia, pro uenia.

Gratiarum actio.

» Victus Antonini Pij talis fuit, ut esset opulentia sine reprehensione: parsimo-
 » nia sine sordibus: & mensa eius per proprios seruos, proprios aucupes, pisca-
 » tores & uenatores institueretur. Balneum quo usus fuisset sine mercede populo
 » exhibuit: nec omnino quicq̃ de uiræ priuatæ qualitate mutauit. Salaria multis
 » subtraxit, quos ociosos uidebat accipere, dicens, Nihil esse fordidius, imo cru-
 » delius, quàm si tempu. ij arroderet, qui nihil in eam suo labore cõferrent. Vnde
 » etiam Mesomedi lyrico salarium imminuit. Rationes omnium prouinciarum
 » apprime sciuit & uectigalium: patrimonium priuatum, in filiam contulit. Sed
 » fructus reipu. donauit. Species imperatorias superfluas & prædia uendidit: &
 » in suis proprijs fundis uixit uarie ac pro temporibus: nec ulla expeditiones
 » obiit, nisi quod ad agros suos profectus est ad Campaniam, dicēs grauem esse
 » prouincialibus comitatum principis etiam nimis parci. & tamen ingenti autori-
 » tate apud omnes gentes fuit, cum in urbe propterea sederet, ut undiq̃ nuncios
 » medius, utpote citius posset accipere. Congiarium populo dedit, militibus do-
 » natium addidit. Puellas alimentarias in honorē Faustinae, Faustianas con-
 » stituit. Opera eius hæc extant Romæ, Templum Hadriani honoris patris dica-
 » tum, Græcostadium post incēdium restitutum, instauratum amphitheatrum.
 » Sepulchrum Hadriani, Templum Agrippæ, Pons sublicius, Phari restitutio,
 » Caietæ portus: portus restitutio, lauacrum Ostiense, Antiatium aquæ ductus,
 » Tempa Lauiniana. Multas etiam ciuitates adiuuit pecunia, ut opera uel noua
 » facerent, uel uetera restituerent: ita, ut & magistratus adiuuarent, & senatores
 » urbis ad functiones suas. Hæreditates eorum qui filios habebant, repudiauit.
 » Primus cõstituit, ne pœnæ causa legatum relictum maneret. successorē uiuenti
 » bono iudici nulli dedit, nisi Orfito præfecto urbi, sed petenti. Nam Gaius
 » Maximus præfectus prætorij usq̃ ad uicesimum annum sub eo peruenit, uir se-
 » uerissimus, cui Tatius Maximus successit. In cuius demortui locum, duos præ-
 » fectos substituit. Fabium Repentinū & Cornelium Victorinū. Sed Repētinus
 » famosa uoce percussus est, quod per cõcubinam principis ad præfecturam ue-
 » nisset. Usq̃ adeo sub eo nullus percussus est senator: ut etiā paricida cõfessus, in
 » insula deserta ponere: quia uiuere illi naturæ legibus non licebat. Vini, olei, &
 » tritici penuriam per ararij sui damna emendo, & gratis populo dando, sedauit.
 » Aduersa eius tēporib⁹ hæc prouenerūt. Fames, de qua diximus, Circi ruina, ter-
 » ramotus, quo Rhodorū, & Asiæ oppida cõciderunt: quæ omnia mirifice instau-
 » rauit. Et Romæ incendium, quod trecentas quadraginta insulas uel domos ab-
 » sumpsit. Et Narbonēsis ciuitas & Antiochense oppidū & Carthaginēse forum
 » arsit. Fuit & inundatio Tiberis. Apparuit & stella crinita. Natus est & biceps
 » puer: & uno partu mulieris quinq̃ pueri æditi sunt. Visus est in Arabia iubatus
 » anguis maior solitis, qui se à cauda medium comedit. Lues etiā in Arabia fuit.
 » Hordeum in Mœsia in culminibus arborū natum est. Quatuor præterea leo-
 » nes mansueti, sponte se capiendos in Arabia præbuerunt. Pharasmanes rex ad
 » eum Romā uenit, plusq̃ illi q̃ Hadriano detulit. Pacorū regem Ladijs dedit.
 » Parthorū regem ab Armeniorū expugnatione solis literis reppulit. Abagarū
 » s 4 regem

Alimentarij,
 qui publici
 tus aluntur.

Insula, potē-
 tum domus

Vox rege
digna.

Indulgentia
p remissioe.

regem ex orientis partibus sola autoritate deduxit. Causas regales terminauit. Sellam regiam Parthorū regi repetenti, quā Traianus ceperat, pernegauit. Rimethalcē in regnū Bosphoranū audito inter ipsum & curatorē negotio remisit. Olbiopolitis cōtra Tauroscythas in Pontū auxilia misit: & Tauroscythas usq; ad dandos Olbiopolitis obsides uicit. Tantū sanè autoritatis apud exteras gentes nemo habuit, cum semper amauerit pacem, eo usq; ut Scipionis sentētiam frequētarit, qua ille dicebat, Malle se unum ciuem seruare, q̄ mille hostes occidere. Menses, Septembrē atq; Octobrē, Antoninū atq; Faustinū appellandos decreuit senatus, sed id Antoninus respuit. Nuptias filiae suae Faustinae cum Marco Antonino eam cōiungeret, usq; ad donatiuū militū celeberrimas fecit. Verū Antoninū post quæsturā consulem fecit. Cum Apolloniū quē Calchide acciuerat ad Tiberinā domum, in qua habitabat, uocasset, ut ei M. Antoninū traderet, atq; ille dixisset, Nō magister ad discipulum debet uenire, sed discipulus ad magistrū, risit eum dicens, Facilius fuit Apollonio à Calchide Romam uenire, q̄ à domo sua in palatium. Cuius auaritiam etiam mercedibus notauit. Inter argumēta pietatis eius & hoc habetur: quod cum Marcus mortuū educatorem suū fleret, uocareturq; ab aulicis ministris ab ostentatione pietatis, ipse dixerit: Permittite, inquit, illi ut homo sit: neq; eū uel philosophia, uel imperiū tollit affectus. Praefectos suos, & locupletauit & ornamentis consularibus donauit. Si quos Repetundarū damnauit, eorū liberis bona paterna restituit: ea tamē lege, ut illi prouincialibus redderent, quod parentes acceperant. Ad indulgentias pronissimus fuit. Aedita munera, in quibus elephantos, & corocoetas, & tigrides, & rhinocerotas, & crocodilos etiam atq; hippopotamos, & omnia ex toto orbe terrarū cum tigridibus exhibuit. Centū etiā leones una missione addidit. Amicis suis in imperio suo nō aliter usus est q̄ priuatus: quia & ipsi nunq; de eo cum libertis suis per fumum aliquid uendiderunt: si quidem libertis suis seuerissime usus est. Amauit histrionum artes, piscando se & uenando multum oblectauit, & deambulatione cum amicis atque sermone. Vindemias priuato modo cum amicis agebat. Rhetoribus & philosophis per omnes prouincias, & honores & salaria detulit. Orationes pleriq; alienas esse dixerūt, quae sub eius nomine feruntur. Marius Maximus eius proprias fuisse dicit. Conuiuia cum amicis, & priuata cōmunicauit & publica: nec ullum sacrificiū per uicarium fecit, nisi cum aeger fuit. Cum sibi & filijs honores peteret, omnia quasi priuatus fecit, frequentauit & ipse amicorū suorum conuiuia. Inter alia etiam hoc ciuilitatis eius praecipuum argumentū est: quod cum domum Omuli uisens, miransq; columnas Porphyriticas, requisisset unde eas haberet, atq; Omulus ei dixisset, CVM IN DOMVM alienam ueneris, & mutus & surdus esto, patienter tulit. Cuius Omuli multa ioca semper patienter accepit. Multa de iure sanxit, usq; est iuris peritis Vindio, Vero, Saluio, Valente, Volusio, Metiano, Vlpio, Marcello, & Iaboleno. Seditones ubicunq; factas non crudelitate, sed modestia & grauitate cōpressit. Intra urbes sepeliri mortuos uetuit. Sumptū muneribus gladiatorijs instituit. Vehicularium cursum summa diligentia subleuauit. Omnium quae gessit,

quæ gessit, & in senatu & p̄ edicta rationē reddidit. Perijt anno septuagesimo: sed quasi adolescēs desyderatus est. Mors autem eius talis fuisse narratur. Cū Alpinum caseum in cœna edisset Auidius, nocte reiectauit, atq; alia die febre commotus est. Tertia die cum se grauari uideret, M. Antonino remp. & filiam præsentibus præfectis cōmendauit: fortunamq; aureā quæ in cubiculo principum poni solebat, transferri ad eū iussit, signum tribuno æquanimitatis dedit, atq; ita conuersus quasi dormiret, spiritū reddidit. Apud Lorium alienatus in febrī, nihil aliud quàm de rep. & de his regibus quibus irascebatur, locusus est. Priuatum patrimoniū filiaē reliquit. Testamento autē omnes suos legatis idoneis prosecutus est. Fuit statura eleuata decorus. Sed cum esset longus & senex, incuruareturq; Tiliatij tabulis in pectore positis fasciatur, ut rectus incederet. Senex etiā anteq; salutatores uenirent, panē siccum comedit ad sustentandas uires. Fuit uoce rauca & sonora. Cum iucunditate à senatu diuus est appellatus, cunctis certatim admittentibus, cum omnes eius pietatē, clemētiā, ingenium, sanctimoniam laudarēt. decreti etiā sunt omnes honores, qui optimis principibus ante delati sunt. Meruit & Flaminē & Circenses & templum & Sodales Antonianos: solusq; omnium propè principum prorsus sine ciuili sanguine & hostili, quātum ad seipsum pertinet, uixit: et qui rite comparetur Numæ, cuius felicitatem, pietatemq; & securitatem, cerimoniasq; semper obtinuit.

I V L I I C A P I T O L I N I

M. ANTONINVS PHILOSOPHVS. ♀

MARCO Antonino in omni uita philosophanti uiro, & qui sanctitate uitæ omnibus principibus antecellit, pater Annius Verus, q̄ in pratura decessit. Auus Annius Verus, iterum cōsul & præfectus urbi, adscitus in patricios à principibus Vespasiano & Tito cœsoribus. Patruus Annius Libo consul. Amica Galleria Faustina Augusta: mater Domitia Caluilla, Caluisti Tulli bis consulis filia. Proauus paternus Annus Verus prætorius ex Succubitano municipio, ex

Hispania factus senator. Proauus maternus Catillius Seuerus, bis cōsul & præfectus urbi, Auia paterna Rupilia Faustina, Rupiliij Boni cōsularis filia, fuere. Natus est Marcus Romæ, sexto Calendas Maias in mōte Celio in hortis, auo suo iterū & Augure cōsulib⁹. Cuius familia in originē recurrēs, à Numa probat sanguinē trahere, ut Mari⁹ Maxim⁹ docet. Itē à rege Salētino Malēnio Dasūmi filio, q̄ Lopias cōdidit. Educat⁹ est in eo loco in q̄ nat⁹ est, & in domo auī sui Veri iuxta ædes Laterani. Habuit & uxorē natu minorē Annia Cornificiam, Vxorē Annia Faustina cōsobrina suā. M. Antoninus principio auī sui nomē habuit, & Catilij

Trahere sanguinē, p̄ du cere genus.